

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ
АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ**

Спеціальність «014 Середня освіта (Мова і література (англійська))»

ОС — магістр

Виконавець: Смірнова В.В.
студентка 2-го курсу,
групи СО МЛ(А)-2 (М)

(підпис)

Науковий керівник:
канд. пед. наук, ст.викладач Мішак В.М.

(підпис)

Робота допускається до захисту:
Зав. кафедрою:
д. пед. наук, доц. Теличко Н.В.

(підпис)

«___» _____ 2020 р.

Мукачево – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	7
1.1. Сучасний стан дослідження проблеми формування іншомовної аудитивної компетентності	7
1.2. Особливості сучасного англомовного художнього дискурсу	10
1.3. Методичні засади формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів.....	19
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ	33
2.1. Відбір навчального матеріалу для формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів	33
2.2. Етапи навчання та система вправ для формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів.....	41
Висновки до розділу 2.....	74
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
RESUME.....	89

ВСТУП

Актуальність дослідження. Участь України у Болонському процесі дала поштовх реформуванню вищої освіти та впровадженню компетентнісного підходу у навчальний процес із метою інтеграції у європейський освітній простір. Перед закладами вищої освіти постало завдання забезпечити якісну підготовку

кваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на національному та міжнародному ринках праці.

Домінування англійської мови (АМ) у світі та важливі функції, які вона виконує, визначають її центральне місце у практиці вивчення іноземних мов, а англомовна комунікативна компетентність стає однією із ключових компетентностей, необхідних для успішної реалізації особистості у полікультурному суспільстві. Оскільки основи володіння іноземною мовою закладаються в школі, дедалі більша увага у вітчизняній системі освіти приділяється підготовці вчителів АМ, здатних забезпечити належний рівень володіння нею учнями.

Важливою складовою англомовної комунікативної компетентності є аудитивна компетентність, проблема формування якої знаходиться у центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, досліджено специфіку навчання професійно-орієнтованого аудіювання майбутніх учителів (О. Ю. Бочкарьова, І. В. Щукіна), фахівців із міжнародної економіки (Н. І. Гупка-Макогін), курсантів військових закладів освіти (В. Г. Златніков), магістрантів лінгвістики (О. Ю. Малушко), студентів технічних закладів освіти (В. А. Яковлева), майбутніх фахівців психолого-педагогічних спеціальностей (Д. Л. Морозов); формування іншомовної компетентності в аудіюванні у процесі самостійної роботи (С. В. Дудушкіна, І. П. Задорожна, Л. І. Іванова, О. М. Колесова, О. Ю. Малушко, Д. В. Позняк, Л. В. Шевкопляс).

Розроблено методики формування іншомовної аудитивної компетентності із використанням сучасних засобів навчання, а саме: подкастів (О. Ю. Малушко, А. Г. Соломатіна), текстів-інтерв'ю (О. Ю. Захарова), теленовін (Р. І. Вікович, Л. В. Панова), художніх фільмів (М. Ю. Новіков), відеоматеріалів (О. С. Дворжець, Н. А. Новоградська-Морська), художніх аудіотворів (О. О. Сіваченко, В. В. Черниш), радіопередач інформаційних жанрів (О. М. Колесова).

Ефективним засобом навчання є також аудіокнига (АК). У зарубіжній освіті нагромаджено значний досвід її застосування із цією метою. Дослідженням дидактичних можливостей АК займались: Б. Баскін (В. Baskin), К. Бірз (К. Beers), Дж. Браун (J. Brown), М. Буркей (М. Burkey) та ін.

Можливості використання художніх творів (ХТ) як засобів навчання аудіювання досліджено українськими вченими О. О. Сіваченко та В. В. Черниш.

Зокрема, розроблено методику взаємопов'язаного навчання аудіювання та читання учнів середньої загальноосвітньої школи з поглибленим вивченням іноземної мови із використанням аудіокниг художніх творів (В. В. Черниш) та методику навчання аудіювання автентичних англомовних драматичних творів студентів старших курсів лінгвістичних спеціальностей (О. О. Сіваченко). Однак недослідженою залишається проблема формування англомовної аудитивної компетентності (ААК) майбутніх учителів із використанням сучасних англомовних оповідань (АО).

Таким чином, потреба суспільства у кваліфікованих учителях АМ, важливість удосконалення їхньої ААК, значний лінгводидактичний потенціал АК сучасних ХТ для формування аудитивної компетентності майбутніх учителів та їх особистісного розвитку зумовлюють **актуальність** роботи.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів.

Предметом – формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг сучасних англомовних оповідань.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці системи вправ для формування у майбутніх учителів англомовної аудитивної компетентності із використанням аудіокниг художніх творів.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми, виявити психолінгвістичні передумови формування у майбутніх учителів ААК із використанням АК ХТ;

2) вивчити особливості англомовного художнього дискурсу та визначити методичні засади формування у майбутніх учителів ААК із використанням АК сучасних АО;

3) обґрунтувати критерії відбору АК ХТ для формування ААК;

4) визначити етапи формування ААК із використанням АК ХТ, розробити систему вправ;

Практичне значення одержаних результатів полягає у: відборі автентичних АК сучасних АО для формування у майбутніх учителів ААК; розробці комплексів вправ на основі АК ХТ.

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано в 2

статтях, із них 1 – у студентському науковому віснику, одна – у міжнародному виданні.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, переліку умовних позначень, скорочень. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок.

, розвитку метакогнітивних умінь.

ВИСНОВКИ

Теоретичні узагальнення та отримані практичні результати дають підстави для таких **висновків**:

1. Доведено недостатню розробленість проблеми формування ААК майбутніх учителів за допомогою АК сучасних оповідань та доцільність їх застосування для формування та вдосконалення ААК студентів IV курсу закладів вищої освіти. На основі аналізу сучасних вітчизняних та зарубіжних досліджень виокремлено положення, що були враховані під час розробки методики формування ААК студентів засобами сучасних АО.

Визначено, що основними механізмами та психічними процесами аудіювання АК ХТ є пізнавальні психічні процеси (сприйняття, мислення, пам'ять, увага), психологічні механізми (мовленнєвий слух, внутрішнє промовляння, ймовірнісне прогнозування, осмислення, оперативна пам'ять), механізми та процеси художнього сприйняття (емоції та почуття, уява, аперцепція, образне та асоціативне мислення), механізми смислової переробки інформації (перекодування, еквівалентних замін, компресії, розширення, трансформації). На основі аналізу функціонування зазначених механізмів та процесів окреслено передумови формування ААК майбутніх учителів засобами АК ХТ: урахування інтересів студентів, розвиток умінь аналізувати та синтезувати почуте, розвиток психологічних механізмів аудіювання, активізація аперцепції слухача перед прослуховуванням ХТ за допомогою визначених орієнтирів, забезпечення активної та творчої ролі слухача, створення умов для відображення студентами власної проекції твору.

2. Виділено основні характеристики АО: *варіативність АМ* (найяскравіше виявляється на рівні вимови) та культурна автентичність, що досягається шляхом відбору дикторів, які найповнішою мірою відповідають культурі персонажів для передачі автентичних, а не стереотипізованих акцентів та діалектів, а також їхньому віку та статі; нетиповість та різноманітність *композиційної організації ХТ* (різноманітністю форми ведення оповіді, що визначає їх композиційно-мовленнєву

специфіку, особливості композиції та архітекtonіки); *інтертекстуальність*; *поетичність* (використання тропів, стилістичних фігур); відповідний *соціокультурний колорит* (уживання лексичних одиниць із національно-культурною семантикою); уживання різноманітних *лексико-граматичних засобів* відповідно до стилю життя персонажів, їхньої соціальної приналежності та ситуації спілкування; *недоказаність* (інформаційні прогалини); *містичність* (відсутність межі між реальним та містичним); *мультикультурність* (виявляється у тематиці творів, місці дії, походженні авторів та їх персонажів); *актуальність* тематики (ісламістський тероризм, консьюмеризм та сучасні технології, проблеми расизму, війни, соціальних класів, пияцтва, зради, домашнє насилля, медичні відкриття за допомогою комп'ютерних технологій, стосунки батьків і дітей), *психологічність* (реалізується шляхом використання внутрішнього монологу, внутрішнього діалогу, внутрішнього діалогу-монологу, потоку свідомості, внутрішньої реплікації, невласне-прямої мови для відтворення внутрішнього мовлення персонажів, різноманітних синтаксичних засобів стилістики).

Виокремлено основні ознаки АО, що мають значний вплив на їх доступність та посиленість для аудіювання студентами (поетичність, національно марковані лексичні одиниці, велика кількість діалектизмів, сленгу, термінів, професіоналізмів, вимовний тип (окрім RP), соціально-регіональний акцент, містичність, психологічність, інтертекстуальність, велика кількість подій, «залежний» контекст, недоказаність, «відкрита» кінцівка, гумор, сарказм, іронія, нетипова розповідна форма, нетипова композиційна форма, нетипова архітекtonіка).

Уточнено чинники, які впливають на ефективність аудіювання АК ХТ: *об'єктивні* (лінгвістичні – мовне, мовленнєве, стильове оформлення та екстралінгвістичні – умови пред'явлення, особливості ХТ); *суб'єктивні* (індивідуально-психологічні та вікові особливості, рівень володіння мовою, здібності, особисті якості, домінувальна репсистема); *об'єктивно-суб'єктивні* (фізичний та емоційний стан у процесі аудіювання, взаємозв'язок емоційно-вольових процесів, уваги, параметрів тексту, умов сприйняття; спрямованість особистості). Зроблено

висновок про необхідність поєднувати аудиторне та самостійне прослуховування ХТ у зв'язку із впливом різноманітних факторів на результат аудіювання.

Виокремлено такі основні види аудіювання АК ХТ: навчальне, автономне, дистантне (опосередковане), контактне (інтерактивне), інтенсивне та екстенсивне. Визначено необхідні знання та вміння (самостійної пізнавально-пошукової діяльності; передбачення; глобального, детального, критичного та інтерактивного аудіювання; інтерпретації ХТ, компресії змісту ХТ, критичної оцінки АК, рефлексії), які забезпечують належне розуміння АК ХТ.

3. Обґрунтовано критерії відбору АК ХТ. Серед них базовим є критерій професійного (художнього) озвучення ХТ. Диференційовано критерії відбору АК для *інтенсивного / аудиторного* аудіювання (професійне озвучення, високохудожність, репрезентативність, змістовий критерій, доступність та посильність, різноманітність, тематичність, актуальність тематики) та *екстенсивного / самостійного* аудіювання (професійне озвучення, відповідність жанру та змісту ХТ інтересам студентів, доступність та посильність). Відібрано ХТ (27 оповідань), що відповідають таким критеріям.

4. Визначено, що формування ААК з використанням АК ХТ повинно здійснюватись на трьох основних етапах, які поєднують аудиторну та позааудиторну роботу: 1) *підготовчий*, що передбачає підготовчий підетап для позааудиторної роботи та орієнтаційно-мотиваційний підетап для аудиторної роботи; 2) *основний*, який включає два підетапи: аудиторне аудіювання та самостійне аудіювання; 3) *завершальний*, що реалізується у процесі аудиторної роботи на інтерактивному та навчальному підетапах, а також позааудиторної роботи на тренувальному та рефлексивному підетапах.

Створено систему вправ, яка базується на поетапності формування ААК: *вправи підготовчого етапу* спрямовані на активізацію фонових знань та інтересу студентів, ознайомлення з новим предметним змістом, семантизацію лексичних одиниць ХТ, розвиток навичок контекстуальної здогадки про значення слів; *вправи основного етапу* мають на меті розвиток умінь глобального, детального та критичного аудіювання; *вправи завершального етапу* націлені на розвиток умінь

інтерактивного аудіювання, аналіз труднощів аудіювання ХТ та відповідних стратегій, розширення метакогнітивних знань, ознайомлення із соціокультурною інформацією, що пов'язана із ХТ, розвиток умінь соціолінгвістичної інтерпретації мовлення персонажів, рефлексії власного аудитивного досвіду та розвитку метакогнітивних умінь, удосконалення інтонаційних, слухо-вимовних та лексичних навичок, умінь написання резюме ХТ та рецензій до АК.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень може стати розробка методики інтегрованого формування у майбутніх учителів інших компетентностей на основі АК ХТ.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>